

POVELJA CARA DUŠANA O ZEMLJI LABINOVOJ

Dr Vladimir Mošin

Bogata zbirka grčkih rukopisa u Ohridu, koja od sredine prošlog stoljeća privlači pažnju vizantologa i slavista, predstavlja poseban interes zbog velikog broja grčkih i slavenskih zapisa u tim spomenicima. Više od toga bilo je objavljeno u radovima V. Grigorovića, F. Uspenskog, Jordana Ivanova, Lj. Stojanovića, H. Polenakovića i I. Snegarova, ali je ostalo dosta onog što je izmaklo njihovoj pažnji. Radeći prošle zime na opisivanju te zbirke, pošlo mi je za rukom da pribilježim više nove zanimljive građe. Jedan je od najznačajnijih nalaza — prepis teksta jedne još nepoznate vlasteoske povelje cara Dušana.

Rukopis u kojem se taj tekst sačuvao — grčki oktoih br. 68 pisan na bombicini u drugoj polovici XIII. vijeka. Zapis je pravljen na praznom gornjem dijelu strane 223. Mastilo je mnogo izbljedilo, ali tekst je čitljiv. U idućem tekstu skraćenice razrješavamo u zagradama, redovno 8-uk pišemo *oy*, *omegu* (u početku riječi *onu-zi*) — obično *o*, *jotovano e* — *je*.

† Како говори цар(ст)воу ми Шаран(ь) за землю Љбиновоу. Јере никто не дрџи. да оучини моу милость ц(а)рь(ст)во ми. и даде моу оноузи землю Љбиновоу. да сию има и дрџи Шаран(ь) с м(и)л(о)стию ц(а)р(ст)ва ми. а за ноу да се не задене никто. кто ли се задене да се распне(!) и покаже. † Ц(а)рь повеле Гюргю на Сланих(ь) Долах(ь).

† Декевра .и. д(ь)нь.

Malo dolje, sa strane, istim rukopisom stavljen je zapis, koji se očevidno odnosi na isti predmet:

Хотеше некто оусторити како моу је драго али моу не дадоше оусторити ноу да је чедо.

Pismo zapisa je tipično srpsko kancelarijsko pismo sredine XIV. vijeka, prema Čremošniku »okomito diplomatska minuskula«, vrlo slična pismu u povelji cara Uroša od 10 januara 1356. g.¹ Prema tome zapis je približno suvremen originalu navedene povelje.

¹ G. Čremošnik, Studije iz srpske paleografije i diplomatike (Glasnik Skopskog naučnog društva, XXI, 1940, str. 7); P. Lavrov, Aljbom snimkov s jugoslavjanskih rukopisej bolgarskogo i serbskogo pis'ma, Petrograd 1916, tabl. 97.

Povelja je izdana u doba srpskog carstva. U tekstu je tri puta upotrebljen izraz **carstvo mi** i jedan put **car povele**.

Prema formularu to je kratka povelja svjetovnog sadržaja, tipa vizantijske **prostagne**, gdje je mjesto kratkog vladarevog potpisa na kraju stavljen kratak datum, koji je car svojeručno upisivao crvenim mastilom. Taj je tip svjetovne povelje poznat u srpskoj diplomatiki počev od 1348. g.² Još je 14 juna 1347. g. u povelji cara Dušana Orsu Crijeviću (sačuvana je u talijanskom prijevodu) stavljen na kraju puni datum. Međutim u poveljama iz iduće godine i poslije toga nalazimo crveni kratki datum spomenutog tipa: **mesec septembar** (dvije povelje Dubrovniku 1348. g.),³ **mesec oktobar 12 dan** (Dubrovniku 1348.),⁴ **mesec septembar** (Dubrovniku 20 sept. 1349),⁵ **mesec . . .** (novembar? — pod grčkom prostagnom svetogorskim manastirima — kraj datuma je otkinut),⁶ **mesec nojebr** (Hilandaru o planini Kunarima 1354. g.),⁷ **meseca fervera** (Dubrovniku 1354.),⁸ $\mu\eta\upsilon\ \varphi\epsilon\beta\rho\upsilon\sigma\alpha\rho\iota\omega\ \iota\upsilon\delta\iota\kappa\tau\iota\omega\nu\sigma\ \epsilon\tau'$ (grčka prostagma manastiru sv. Anastasije kod Zihne iz 1352. g.).⁹ Značajno je da je ovaj grčki potpis menologem pravljen točno prema vizantijskom formularu — ima oznaku mjeseca i indikta, dok se u srpskim potpisima ovog tipa Dušan još drži tradicionalnog datiranja srpskog tipa — bez indikta, katkada s navodom dana u mjesecu. Iz doba cara Uroša sačuvane su četiri povelje ovog tipa: u dvije dolazi mjesec s indiktom prema vizantijskom formularu (Stojanović 93 i 94), u dvije druge samo mjesec.¹⁰ Poslije propasti srpskog carstva taj tip svjetovne povelje nestaje.

Vjerojatan datum isprave o Labinovoj zemlji određuje se kancelarijskom bilješkom na kraju povelje: † **Car povele Gjurgju na Slanih Doleh**. Nema dvojbe da se ovdje radi o logotetu Gjurdju, koji se u Dušanim poveljama spominje počev od maja 1349. g. (poslije logoteta

² A. Solovjev i V. Mošin, Grčke povelje srpskih vladara, Beograd 1936, str. LXXIX—LXXXI.

³ Lj. Stojanović, Stare srpske povelje i pisma, knj. I, Beograd — Sr. Karlovci 1929 (u daljem citirano St.), br. 64 i 65.

⁴ St. br. 63.

⁵ St. br. 66.

⁶ P. Lemerle et A. Solovjev, Trois chartes des souverains serbes conservées au monastère de Kutlumus (Mont Athos).¹ (Annales de l'Institut Kondakov, XI, Beograd 1939, pp. 130—134, sa snimkom).

⁷ St. Novaković, Zakonski spomenici srpskih država srednjega veka, Beograd 1912 (u daljem citiramo Nov.), str. 436—437. Ovo je Dušanova povelja redigirana od logoteta Đorđa. O njoj vidi: A. Solovjev, Povelje cara Uroša u Hilendarskom arhivu (Bogoslovlje, II, Beograd, str. 282—283). Godina 6869 (1360) dodana je na kraju kasnije. Prema pomenu igumana Jovana akt se mora datirati 15 novembra 1354 g. Vidi: V. Mošin i M. Purković, Hilendarski igumani srednjeg veka. Skoplje 1940. str. 76—77.

⁸ St. br. 70.

⁹ Solovjev-Mošin, Grčke povelje, br. XXIII.

¹⁰ St. br. 93, 94 i 97; Nov. 713.

Pribca iz 1340. g. i logoteta Hrsa iz 1343. i 1345. g.).¹¹ Odmah poslije smrti cara Dušana u poveljama cara Uroša javlja se logotet Dragoslav (pored velikog logoteta Gojka 1358. g.), dok se Gjorgje povukao vjerojatno u Solun, gdje je umro krajem 1367. ili početkom 1368. god.¹²

Točniji se datum može naslućivati prema lokalitetu navedenom u istoj kancelarijskoj bilješci — u **Slanih Doleh**. Slična bilješka — **car reče u Slanih Doleh** — navedena je u prepisu Dušanovog pisma Dubrovniku, koji je notar Parmezan upisao pod 30 marta 1352. g. u knjigu *Diversa Cancellariae 1351/52. g.*¹³ Akademijin Riječnik navodi **Slano Polje** — planina u Hvosnu spomenuta u Žičkoj povelji Prvovjenčanog, **Slani Dol** kod Samobora, **Slani Doci** — zaseljak kod sela Lokvičice u Dalmaciji, **Slani Dolac** u županijskom kotaru u Bosni, ali izgleda da nijedno od ovih mjesta ne bi se moglo uzeti u obzir. Car Dušan je u tom razdoblju bio u južnim krajevima svoje države. U junu 1351. osvojio je Vodenu; u aprilu 1351. bio je kod Soluna, kada je izdao povelju Hilandaru; tamo je ostao čitavo ljeto i jesen, vodeći pregovore s carem Jovanom Paleologom o bračnim planovima koji su trebali da ojačaju savez protiv Kantakuzina; dolazio je u Solun u goste kod Paleologa — sve je to trajalo do kraja 1351. g., kad je u Solun stigla carica Ana i uspjela da pokvari namjeravani savez svog sina s Dušanom. I poslije toga Dušan je ostao na jugu. U februaru 1352. g. izdao je povelju manastiru sv. Anastasije kod Zihne; u maju — povelju serskom vlastelinu Fokopulu; u junu — svetogorskom manastiru Ksenofu. Tu je bio i poslije 1. septembra 1352., kad je izdao prostagmu Menikejskom manastiru kod Sera u povodu poklona monaha Jakova. Najvjerovatnije je prema tome, da je Dušan proveo zimu negdje na obali toplog Egejskog mora, u predjelima Kavale ili Orfano.¹⁴ Tu su se nalazile solane iz kojih su davani pokloni svetogorskim manastirima¹⁵ — vjerojatno je jedan od tih predjela nosio slavenski naziv Slani Doli. Tu je mogao 8. decembra 1351. izdati povelju o Labinovoj zemlji, a u martu 1352. poslati pismo Dubrovčanima o pojasu vlastelina Vlatka. Manje je vjerojatno da bi se predmet o Labinovoj zemlji raspravljao u Slanim Dolicima iduće zime 1352/1353. g., jer se u to doba u onim krajevima već vodio građanski rat s Kantakuzinom. Još je manja vjerojatnost za 1353/1354. g., kad je Dušan vodio na sjeveru rat s Ljudevitom Ugarsko-Hrvatskim. Moglo bi se doduše pomišljati na decembar 1354. g.,

¹¹ St. Stanojević, Studije o srpskoj diplomatiji XVI. (Glas Srp. Aakad. 106, 1923, str. 85—86); A. Solovjev, Bogoslovlje II, 283.

¹² Stanojević, cit. d., 87—88; K. Jireček, Spomenici srpski (Spomenik SAN XI, 1892, str. 33—36).

¹³ M. Pucić, Spomenici srpski, II, U Beogradu 1862, str. 20—21; St. br. 69.

¹⁴ Vidi V. Mošin, Sv. patrijarh Kalist i srpska crkva (Šesta stogodišnjica Srpske patrijaršije — Glasnik Srp. prav. crkve, Beograd 1946, br. 9, str. 198—204).

¹⁵ Vidi: Solovjev-Mošin, Grčke povelje, br. XVI, 50 i str. 388—389; Nov. 507, 508.

kad je Dušan opet bio na jugu, pa možda i na 8. decembra 1355. g. za vrijeme pohoda od Bera prema Trakiji (da li bi mogao za 3 dana da stigne od Bera do Slanih Doli?), ali podudaranje lokaliteta u povelji od decembra i u pismu od marta 1352. daje veću vjerojatnost zimi 1351/1352. godine.

Početna formula ekspozicije — **kako govori carstvu mi . . . za zemlju** — tipična je za srpske povelje iz sredine XIV. v. Tako u Dušanovoj povelji Hilandaru od 1. I. 1345. manastirski iguman Arsenije i starac Amfilohije **govoriše mi za piri** (Nov. 488); u povelji Hilandaru od 18. jan. 1347. o poklonu sela Lušca hilendarski iguman Teodul sa starcima **govoriše carstvu mi za Lužac** (Nov. 432); u povelji Hilandaru iz 1355. g. o selu Karbincima iguman Dorotej i starci **govoriše carstvu mi o sele zemli Karbinci** (Nov. 428) i t. d. U takvom obliku ta se formula javlja od doba Stefana Dečanskog; u povelji Hilandaru o selu Dobrodoljanima i Jarinama **govoriše kraljevstvu mi za sela** (Nov. 399). U prethodno doba mjesto **govoriše** obično javlja se **ispovjeda, ispovjedaše** (u poveljama Uroša I. Milutina). U doba poslije cara Uroša drugi izrazi — **vspomenuše** (u povelji kneza Lazara o Musi), **uspomenu** (u poveljama Dejanovića).

Formula dispozicije **stvari milost carstvo mi** (ili **kraljevstvo mi**) tipična je za srpske svjetovne povelje od druge četvrti XIII. v. do kraja carskog razdoblja.

Izraz **da ima i drži** obična je formula kojom se označuje pravo svojine na baštinu. Najčešće dolazi samo glagol **držati** (**državina**) — u poveljama počev od kralja Uroša I i u Dušanovom Zakoniku,¹⁶ ili sam glagol **imati**. Dvočlana formula (možda po analogiji s formulom vizantijskih isprava *κατέχειν καὶ νέμεσθαι*) javlja se u ovim Dušanovim poveljama: u Dušanovoj Banjskoj povelji 1346. g. — **zemlju što jest držal Bečuj, takožde i crkva da ima i drži** (Nov. 631); u Hilendarskoj povelji o Lušcu 1347. — **selište . . . da si ga ima i drži crkva Materi božije** (Nov. 433); u povelji Arhiljevici 1355 g. — **da si ima i drži vsa sija crkvi ta svetaja** (Nov. 740).

Da se ne zadene niko — obična je formula osiguravanja od povrede javnog mira.¹⁷ U povelji Stefana Dečanskog episkopiji Prizrenskoj primjenjena je na povredu slobodnog prometa za sve koji idu na panadur (Nov. 640—641), i to kao sinonim glagola **zabaviti**: **da se nitko ne zadene za njego . . . , kto li hošte komu zabaviti** i t. d. U povelji Stefana Dečanskog o trgovačkim povlasticama Dubrovčana **da se . . . nitko ne zadegje** odnosi se na dubrovačku lađu koja bi se razbila na moru pored srpske obale (Nov. 163).¹⁸ U običnijem sinonimu **zabaviti**

¹⁶ T. Taranovski, Istorija srpskog prava u Nemanjičkoj državi. III, Istorija građanskog prava, Beograd 1935, str. 73—74.

¹⁷ T. Taranovski, cit. d., II, Istorija krivičnog prava, B. 1931, str. 125—127.

¹⁸ Vidi kod Daničića u Rječniku »zadeti se« u smislu attractare, s drugim primjerima iz 1367, 1442 i 1461 god.

i zabava isti pojam povrede javnog mira i povrede imuniteta dolazi u Dušanovu Zakoniku u čl. 30, 118—120, 160 i 188. U analognom smislu smetanja posjeda nalazimo taj izraz u Dušanovoj povelji o Lušču — da ne ima nitko zabaviti v zemli carstva mi metohiji hilendarskoj Lušču . . . (Nov. 433).

Sankcija da se raspe¹⁹ i pokaže (sa sinonimom nakaže) navedena je u Dušanovu Zakoniku čl. 34 kao kazna za povredu imuniteta.²¹ U istom smislu navedena je u pet Dušanovih povelja izdanih poslije Zakonika, katkada s pozivom na Zakonik: crkvi sv. Arhandjela u Jerusalimu 29. apr. 1348 — takovi iže potvori, da se raspe i nakaže i da plati . . . (Nov. 708); u razrješnici Marku Vasiljeviću i drugovima od 12 okt. 1348. g. — kto li se će za njih zadeti ili potvoriti milost i zapisanije . . . da se raspe i nakaže i da je nevjeran carstvu mi (Stojanović, Povelje i pisma, br. 63); ista je sankcija u povelji Dubrovniku o ukidanju carine na Trebinju od 20 sept. 1349. (Stojanović, br. 67); u povelji Hilandaru o selu Kunarima od 15 nov. 1354. g. — tko li potvori od svih više pisanih malo ili mnogo, da se raspe i nakaže po zakoniku kako i nevjernik (Nov. 436—437 s netočnim datumom); u razrješnici Maroja Gočetića od 5 dec. 1355. — kto li potvori da se raspe i nakaže po Zakoniku carstva mi (Stojanović, br. 71). U doba cara Uroša ova sankcija u takvoj formuli ne dolazi.²¹

Prema tome svi navedeni elementi formulara povelje od 8 decembra potpuno odgovaraju formularu Dušanovih povelja iz 1348—1355. g. i nesumnjivo svjedoče o autentičnosti njezinog teksta.

Predmet akta je poklon zemlje Labinove nekom Šaranu. Ja nisam našao u starim spomenicima nekog Dušanovog vlastelina s takvim imenom. Ime je u tekstu dva puta napisano u istom obliku, te mislim, da ne bi došla u obzir kombinacija s imenom Šarbana, koje se javlja u poveljama u popisima Vlaha. Nije isključeno da je to mogao biti neki Vizantinac koji je prešao u službu kod Dušana, poput serskog vlastelina

¹⁹ Čovjek koji je pod diktat logoteta pisao koncept povelje u Slanim Dolima, vjerojatno neki Svetogorac koji možda nije bio poznat s kaznom »rasipanja« imovine, umetnuo je u toj riječi slovo n iznad retka, tako da od »raspe« postalo »raspne«. Međutim potpuno je očividno da se radi o kazni plijenjenja imovine, koja je predviđena u Dušanovu Zakoniku u čl. 24 i 34 u odnosu na pojedinačnog krivca, a u čl. 145 i 169 na kolektivnog subjekta odgovornosti. Vidi: Taranovski, cit. d., II, 1931, str. 50—53, 95, 112—115.

²⁰ Glagol pokazati kao sinonim nakazati — punire: Daničić navodi u Nemanjinom životu od Stevana Prvovjenčanog — »drugim kazn'ni različnimi pokazaj«; »jego že ljubiti Gospod, pokazajet«; u zapisu Evtimije monahinje u Hilandaru — »ni gnjevom tvojim pokaži mene« (Stojanović, Zapisi i natpisi, 197); u ljetopisu — »ot boga pokazani biše« (Šafarik, Pamatky, 55).

²¹ U kraćem obliku — da se kaže — u Dušanovu Zakoniku čl. 6, 8, 109, 140—142, 144—147, 149, 165, 173, 178.

²¹ Nakazanije — javna kazna od strane vladara. Vidi Taranovski, II, str. 37—39.

²² Tvrdnje da se ista formula ponavlja i u doba cara Uroša temelji se na netočnom datumu u Novakovićevoj izdanju Dušanove povelje o Kunarima: isp. bilješku 7.

Djorda Fokopula ili velmože Raula. U jednom popisu imanja svetogorskog manastira Ksenofa iz 1338. g. naveden je neki seljak Μοδέστος ὁ Σαράνα;²³ ipak taj ne može da dođe u obzir zbog svog društvenog stanja, a u vizantijskim spomenicima ja nisam nailazio na vlastelu sa sličnim imenom. Zato je vjerovatnije da se zaista radi o nekom srpskom vlastelinu s nadimkom Šaran. Vukov Rječnik navodi takav nadimak kao poznat u Crnoj Gori, a Akademijin Rječnik navodi dva primjera takvog imena — o Dobroselu u Lici (očevidno doseljenici) i u Visokom u Bosni (doseljenik iz Gacka u Hercegovini).

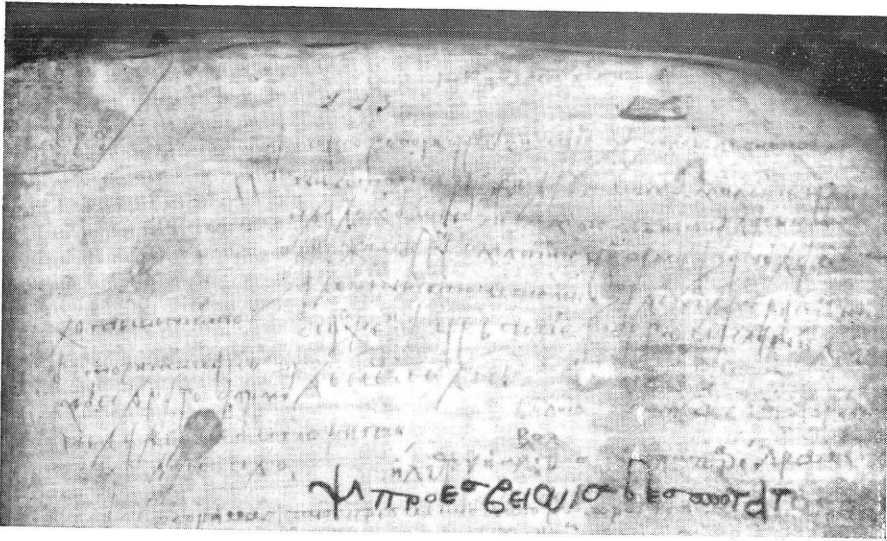
Zemlja Labinova očevidno je bivša baština nekog Labina. Takvo je u Milutinovoj povelji Djordju Skopskom Verihino mjesto (Nov. 613, čl. 32); u Dušanovoj povelji Hilandaru o Lušču selište Kokalino Ljutoves (Nov. 433, čl. 3); u Dušanovoj povelji Ruskom manastiru baština Mazgidova — Mazgida Kalojanja Žihnjaskago (Nov. 508, čl. 2, isp. Nov. 506, čl. 3); u povelji cara Uroša Hilandaru 1361. g. zadušnina carice Jelene selište na Strumi baština Patrikjeva (Not. 439, čl. 1); u povelji cara Uroša Mitropolitu Kirilu 1356. g. vinograd Turkarev i Luvrov što su mu darovali vlasteličići carstva mi Vitomir i Staniša. (Nov. 309, čl. 5). Posljednji je slučaj naročito karakterističan. Prema čl. 40 i 59 Dušanova Zakonika samo baštinik mogao je pokloniti crkvi svoju zemlju; prema tome i u ovom slučaju nekadašnje baštine Turkareva i Luvrova bile su predane u baštinu vlasteličićima Vitomiru i Staniši, ali su zadržali ime svojih prvobitnih vlasnika.

T. Taranovski u III. dijelu svoje velike »Istorije srpskog prava u Nemanjičkoj državi«, u odjelku o pravu svojine navodi pet mogućih uzroka prestanka svojine: dobrovoljno otuđivanje, zapuštenost, uzurpacija, konfiskacija zbog nevjere i eksproprijacija iz državnih razloga, a kod počinjene (kmetске) svojine — izumiranje muških glava.²⁴ Razlog naveden od destinatora u pogledu Labinove zemlje — **jer je niko ne drži** — najviše odgovara drugom uzroku. Takav slučaj navodi Milutinova povelja Hilandašu o ćeliji sv. Petke: pored drugih poklona navedena je nekadašnja zemlja-kupljenica protosevasta Priba koja je poslije prelaza skopske oblasti pod srpsku vlast ostala bez vlasnika, te je kraljevska istraga utvrdila da **ne bi ničija baština** (Nov. 392, čl. 2). Slično u Milutinovoj povelji Hilandarskom pirgu iz 1308. g. poklonjen je manastir zapustel v Skopskoj strane sv. Nikita (Nov. 477, čl. 2); slično u Dušanovoj povelji Lesnovskom manastiru poklonjena je v oblasti toj episkopija Morozviždska od mnogih let zapustevša (Nov. 677, čl. 3). Najčešće zapuštenost privatnih baština mogla je nastati u ratnim prilikama. Kod pomenutog Verihe Milutin direktno navodi njegovu nevjeru — **izneveri bo se Veriha kraljevstvu mi i pobježe k seva-**

²³ L. Petit, Actes de Xenophon (Vizantijskij Vremennik, t. X, 1903, Priloženie), No XI, red 285.

²⁴ Taranovski, III, 1936, str. 92—95.

Dr. V. Mošin: Povelja cara Dušana o zemlji Labinovoj

Povelja cara Dušana

stokratoru Kalojanju Sinadinu; u slučaju baštine Mazgide iz Zihne nije spomenuta njegova nevjera, jer on vjerojatno nikada nije bio u službi cara Dušana, već samo ostao na vizantijskoj strani kad je Dušan osvojio oblast gdje je bilo njegovo imanje. Sličan slučaj mogao je da bude i s Labinom nakon prelaska Ohrida pod srpsku vlast.

Manje je vjerovatna mogućnost prestanka prava svojine koja je predviđena za potčinjenu baštinu. Čl. 174 Dušanova Zakonika kaže: **Ašte li ne budet rabotnika na onom-zi mestu onomu gospodaru čije bude selo, da jest voljan (gospodar) uzeti one-zi vinograde i nivije.** Ako bi se pretpostavilo da je Labin bio seljak-baštinik na posjedima feudalca Šarana, u tom slučaju njegova smrt uz nepostojanje sina-rabotnika, učinila bi njegovu zemlju »odumrtninom« koja bi automatski trebala da pređe u neposredno vlasništvo feudalnog gospodara. Rekli smo da je ta vjerojatnost manja iz ovih razloga. Prvo: pitanje je, da li bi u tom slučaju Šaran trebao da traži carevu povelju na ostvarenje svog prava prema potčinjenoj baštini u smislu navedenog člana Dušanova Zakonika. Drugo: u poveljama koje se odnose na Ohrid i susjednu oblast (Perivlepti, Treskavcu, Arhilijevici) nigdje ne nalazimo na ime feudalca Šarana, pogotovo iz bliske vizantijske prošlosti. Treće: postoji mogućnost identifikacije Labina.

Oblik u kojem je ovo ime zapisao pisar u konceptu povelje koji mu je diktirao logotet, s poluglasom iza prvog konsonanta, svjedoči da je akcenat trebao da bude na drugom slogu. U grčkoj transkripciji to je ime trebalo biti napisano Λαμβίνος, Λαμπίνος; takvo ime mi zaista nalazimo u praksi Ksenofontova manastira, kao posjednika zemlje od 8 modija u selu Zdeljanici — τοῦ Λαμπηνοῦ εἰς τὴν Ζεδελεανίτζαν.²⁵ Vrlo je vjerojatno da se u vezi s tim oblikom njegovo ime izgovaralo u oba oblika — Labin i Lambin. U početku XV. vijeka nalazimo vlastelina s takvim imenom na položaju kefalije u Rudniku.²⁶ Međutim neki vlastelin Lambin postojao je u Ohridskom kraju prije Dušanova osvojenja. Treća Treskavačka povelja među manastirskim imanjima navodi vodenicu na Radušti kupenu od **Lambinice** (Nov. 671, čl. 6). U drugoj Treskavačkoj povelji isti je predmet zabilježen u točki IV: to je (vo)denica na (R)adou(šti) od L'binice (Льбинице!) (Nov. 667); a u prvoj tome odgovara čl. 29 : **Stas kablom 100 i vodenica kupena od Ljubinku i od Todora Zgura na Radušti** (Nov. 667). Da li je ovdje **Ljubinku** nastalo pogrešnom transliteracijom imena τοῦ λαμβινοῦ iz grčkog predloška, ili je to bilo ime te Labinice, odnosno njezinog umrlog ili nestalog supruga, u svakom slučaju njegovo društvo s vizantijskim visokim arhontom Zgurom svjedoči da je i taj Lambin pripadao vlasteolozskom staležu.

Pored sve naučne važnosti i zanimljivosti ove isprave kojom se povećava vanredno mali broj sačuvanih baštinskih povelja i koja pruža

²⁵ Actes de Xenophon, No VII, red 358.

²⁶ Vidi: K. Jireček — J. Radonić, Istorija Srba, IV, 1923. str. 135.

naz novih primjera za pravne termine i formule s područja srpske diplomatike, možda još veću zanimljivost ima navedena primjedba uz tekst povelje. Smisao je očevidno taj, da je »neko« (Šaran) pokušavao »ustoriti« svoju imovinu na račun Labinove zemlje ali mu »ne dadoše ustoriti«, već je »čedo« — na mjestu nedovršene rečenice vjerovatno se podrazumijeva da je nepunoljetni nasljednik baštinika dobio priznanje prava na svojinu. Istovjetnost rukopisa u tekstu povelje i u bilješci nameće pretpostavku, da je možda ista osoba koja je prema carevoj odluci u Slanim Dolima zapisala na praznom listu bogoslužbene knjige koncept isprave, koju je logotet Djordje trebao da izda stranci i da je uvede u posjed, zapisala u Ohridu i navedenu notu o poništenju odluke koja bi dovela do nezakonite uzurpacije. Da li se ovdje ima u vidu parnica pred carem, ili njegova prethodna usmena poruka logotetu da prije izdavanja povelje izvidi na mjestu sve pravne okolnosti i da u tom smislu izda ili ne izda povelju? Izraz »ne dadoše« dopušta pretpostavku da su se vjerovatno za prava »čeda« zauzeli neki uticajni ljudi, možda njegovi susjedi u Ohridu.

U ovoj bilješci vanredno je zanimljiv izraz »ustoriti« u smislu uzurpirati. Nisam ga našao u rječnicima ili indeksima starih južnoslavenskih spomenika. Međutim ne može biti sumnje da je to drugi oblik glagola **ustoričiti**, **ustoričavati** koji se nalazi u npravoučeniju basne Dositeja Obradovića o kozama i Jupiteru: **koliko umnožava ko izlišne želje i potrebe svoje, toliko većma ustoričava zlo na glavu svoju.** (Basne, 268). Akademijin Rječnik navodi ovaj citat s tumačenjem izraza **podvostručiti**. Prema navedenoj Dositejevoj antitezi točniji smisao glagola bio bi **umnožavati**, **umnožiti** (ustrostručiti), a to bi potpuno odgo-varalo i smislu ohridske bilješke.

Konačno, što je od osobitog interesa — u tekstu koji prema paleografskim podacima nesumnjivo ide u sredinu XIV. vijeka, postoje: mladi kratki oblik je mjesto **jest**, te izraz **kako mu je drago** u smislu **po svojoj volji**, — **kako bi mu bilo drago**.

R é s u m é

UN DIPLÔME INCONNU DE L'EMPEREUR DOUCHAN

L'auteur publie un diplôme de l'empereur Douchan. Les terres de Labin étant restées désertes, l'empereur les concède au noble Charan (Šaran). Par les éléments constitutifs du diplôme et par l'analyse paléographique, l'auteur conclue que le fief noble constitué en faveur de Charan date probablement de l'année 1351—1352.

Le formulaire du diplôme est celui des diplômes bysantins du type »prostagma«. Il a été inscrit dans un manuscrit grec (n° 68 pag. 223 a Ochride) suivi d'une note d'après laquelle on peut conclure que la donation des terres de Labin a causé un procès qui s'est terminé probablement au profit du descendant du Labin, c'est-à-dire la partie lésée a prouvé que les terres en question n'étaient pas désertées (condition requise pour que la donation di fief soit valable d'après le droit serbe du XIVème siècle).